

sunt eorum opera; Zacharia vero papa, La'li necnon aliorum, infra, in præfati vel sequentibus tomis. Ille tamen, sub *appendicis* titulo, quasdam viginti epistolas, quarum proprii auctores aut anni ignoti sunt, servans, quia nullibi melius habendam fuissent. Omnino ergo novus est noster S. Bonifacii Epistolarum ordo; sed ad lectori præbendam aliarum editionum intelligentiam valebunt subsequentes præfationes et tabulae.

II. Sermones, qui secunda parte continentur, recensimus post jam a nobis laudatum doctorem Giles, quibus subiunxit hanc notam: « De sermonibus sive homiliis quæ sub Bonifacii nomine vulgate sunt, nihil est cur multa dicamus. Eas edidit primum Martenius in amplissimæ collectionis Scriptorum veterum tom. V., p. 181. Quæ de iis editor dicenda ha-

bit, in admonitione prævia, quam in nostra editione (*Infra ante Sermones ipsos*) repetivimus, lector videre potest. In cod. Paris. (*Supp.* 205) quem cum ed. Mart. ad verbum contuli quatuordecim tantum homiliae exstant. Is codex satis antiquus est; sed licet in animo meo suspicio quædam ne isti sermones stylo verborum et ad legendum et ad intelligendum facilliori ætatem sequiorem redoleant. Exstat etiam unus aut alter ex his sermonibus in Codice Parisiensi 540, sed cum aliis intersertis, quos omnes inspexi, sed numeris distinguere superfluum duxi. »

III. De Miscellaneis tandem opusculis quæ in tertia parte habentur, nihil nobis videtur discendum, nisi quod ea primum ab Anglico collecta sunt editore, quem sequimur.

SERRANI PRÆFATIO

AD SUAM EPISTOLARUM S. BONIFACII RECENSIONEM.

I. De horum Epistolarum utilitate.

Ad multa valent veterum, maximeque sanctorum, et nostrorum in Christo perentium, epistolæ, ad quatuor tamen potissimum.

1° *Ad fidem.* Multa enim, quæ ab hodiernis novatoribus in iurgium et calumniam vocantur, in illis egregie et velut certa, sancta et salutaria indicantur, verbi gratia, sacrosanctum missæ sacrificium, oratio pro fidelibus defunctis, sanctorum invocatio, reliquiarum veneratio, Romani pontificis auctoritas, et similia.

2° *Ad mores.* In illis enim crebra vitiorum reprehensio, virtutum laudatio, sempiternorum aut præmium aut supplicii rursus explicatio, et quæ generis ejusdem alia.

3° *Ad eorum a quibus, ad quos, et de quibus, epistolæ sunt, memoriam.* Sola, inquit sanctus Hieronymus, epist. 42, *res, quæ homines absentes præsentis facit, epistola est.* Ad Quintum fratrem Cicero: *Cum tua lego, te audire videor.*

4° *Ad historiam.* Cum imperatoris Aureliani gestas res scribere deberet Syracusanus Vopiscus, elaboravit in eo maxime, ut ex Ephemeridibus, libris Iulio, ac Sibyllinis, et variis denique bibliothecis, epistolas conquireret. Nam *interest, inquit, epistolas nosse Aureliano scriptas.* Et postea: *Exstat epistola quam ego, ut soleo, fidei causa, imo ut alios Annalium scriptores fecis e video, inservendam putari.* Rursumque: *Est epistola Aureliani de libris Sibyllinis. Nam ipsam quoque indidi ad fidem rerum; eamque ob causam tam crebro tam diuingeret ex omnibus omnium bibliothecarum angulis epistolicas istiusmodi schedas eruit, qui nostro isto sæculo est, Romana Caesar primus in historia.* Et Bonifacianas istas magno sensu et perquisisse testatur Othobonus in sancti Bonifacii Vita: prot. go, et lib. II, c. 47; qui, quidam veluti morore, aut sollicitudine, affectus, subjicit: *Si quem moreat quod plurimæ epistolæ, quarum mentio fit in supra scriptis epistolis, hic pariter scriptæ non habentur, sciat illud hac de causa accidisse, quod usquam eas invenire potui.* Quibus verbis iudicium etiam dedit, se, si tot quot jam eduntur sancti Bonifacii epistolæ nactus fuisset, ingenti exsultaturum fuisse audio, et cum evangelica illa muliere, Luc. xv, 49; convocaturum amicos et viros,isque dicturum: *Congratulamini mihi, quia invenit dischismam quam perdideram.*

II. De earumdem manus scriptis exemplaribus.

Harum sancti Bonifacii epistolarum manus scripta exemplaria vidit duo reverendissimi, et illustrissimi, Baronius, eorumque alterum in Gregorianæ canonici juris correctione citatur. Sed cum ex Italia in Germaniam ita, ut viderentur, ab aliis involata rogataque intellexerem, neque ut viderent tamen exorari potuissem, omnem ego quidem illa unquam videndi spem abiecti, simulque statim cogitavi, si, quod olim monacho Plato dicitur, in Germania nostræ fundo, ad cretam usque, foderemus, aliqua forte inventi exemplaria posse. Ac Deo bene fortunante, sanctoque Bonifacii suis adjuvante precibus, unum in celebri ac locuplete Ingolstadiensis Academia bibliotheca inventi, et societate nostra R. P. Jacobus Gretserus; alterum vero in amplissima nobilissimaque Casareæ Majestatis Vennensi bibliotheca reverendissimum, cuiusque pro Ecclesia catholica scriptis, disputationibus ac laboribus, longe clarissimus D. doctor Pistorius. Fuit et olim exemplar tertium in egregio Fuldensis monasterii librorum penit, sed hoc ab involante harpyia immundissima, *Illyrico*, in quam, sublato postea quoque varie laceatum et conscisum, ita ut qui ejus in Helmstadensi bibliotheca vidit reliquias Lutheranus prædicans, dixerit, vel inde satis apparere quem in veteribus tractandis, laudandis et modulandis, tenere morem solita sit dira illi Celeno. Et duobus igitur prioribus Germanicis exemplaribus, quæ, quos laudavi, humanissime miserunt decessissimi viri, hunc nunc, primo quidem manu, prælo deinde librario exscriptum est.

III. De præcipuo hujus operis exemplari.

Secutus vero sum maxime Casareum noster exemplar, 1° quia vetustiore multo id manu scriptum, prout et characterum et pergamentorum novitate characterum antiquitas; nam Ingolstadiense anno 1497, in Splancimensi ecclesia, jussu Trithemii abbatis, descripsi Novitus monachus, prout in Codicis estremo, Græce, Latineque testatur. 2° Quia idem Casareum exemplar multo pluris continet epistolas, in eo enim sunt cxvii, in Ingolstadiensi tantum l. xviii. 3° Quia eadem illæ cxvii nunquam in lucem hactenus præter earum nonnullas, quas selegit et in IX Annuum suorum tomum retulit reverendissimus et illustrissimus, de quo supra, Baronius, postque ipsum et ex ipso, fere tamen Germanice, J. ille Letzger;

de quo ante Vitam sancti Bonifacii notatione, lib. III, Mogunt., p. 521. At ex Ingolstadiensibus LXXVIII prima undetriginta lucem fere omnes jampridem et in Pontileum Epistolis et in Othloniana sancti Bonifacii Vita, quam et Moguntiacorum libro tertio posui, aspexerunt. Accedebat quod Ingolstadiensium posteriorum pleraque vel a Caesareo, vel ex alio, quod cum isto congrueret, exemplari videbantur exscripta, adeo ut post Ingolstadiensem 71 scriberetur: *Epistola hæc descripta, superius posita, ideo omissa, quia, ut apparet, in eo unde fiebat exscriptio, Codice, alio ante loco posita jam fuerat quemadmodum in Caesareo us. ea epistola est 50.*

IV. De Caesarei exemplaris expressione.

In antiquorum exscriptione Codicum operæ videtur pretium nihil mutare. Atque hoc mihi omnino deliberatum ac statutum fuit. Penitus tamen in omnibus assequi non licuit. Nam et operarum intervenire menda interdum nonnulla, quæ suo indicabuntur loco, maxime in epistola prima, et paucis quibusdam aliis. Deinde in veteri verborum quorundam orthographia nolui esse morosior, partim quia plerisque molesta illa hodie ac ridicula, partim quia in quibusdam non tam orthographia, quam libraria eae orthographia et imperitia certo conspicua. Ne quid tamen detrimenti patantur aniquitatis amantiores, denotabo paulo infra quæ prioris videntur generis. Tertio, iterabatur identidem hoc: *Epistola sancti Bonifacii. Item epistola sancti Bonifacii.* At eam toties cramben reponere, cur rei? satis hoc e titulo et salutatione, quæ singulas pæne inchoat epistolas, perspicuum. In rebus, verbisque aliis a proposito exemplari ne sciens prudensque unum, ut aiunt, unguem deflecterem, cavi, scabra licet lingua, et pæne *ἀρραυάρα* occurrerent nonnulla, quæ alius allunde forsitan aut corriget aut explicabit feliciter. Varias tamen variorum exemplarium lectiones, et nonnullas interdum conjectiones in margine, cum literarum quarundam de quibus paulo post, præfixione notavi.

V. De Caesarei ejusdem Codicis ignotis aliquot characteribus, necisque quibusdam sigillis.

In Caesareo exemplari occurrerunt interdum ignoti quidam characteres, quos veteres aut Anglicos aut Saxonicos rebat. Sed magnam iis partem dissimiles sunt, quos ante Asserium Anglum prænotat Editor. E varia tamen collatione, ipsorum pæne integrum conflavi alphabetum, quod si præsto typi fuissent, hæc lectoribus dedissem, sicut signa quibus vetustiore illo sæculo signabatur epistole. Sed pro his, et similibus, si qua vel expriri non potuerunt, vel deesse visa sunt, punctula quadam apposui sic Aliæ sancti sigillæ (sic enim compendiarie dictionum notas vocat, ut ad epist. 99 dicitur, Justinianus) istæ sunt:

- C. Caesareum exemplar.
- I. Ingolstadiense.
- C. I. Utrumque.
- B. Baconianum.
- L. Letznerianum.
- S. Surus in Vita sancti Bonifacii.
- V. Vulgatus Bibliorum interpres Lat.
- F. Forte legi potest.

Ingolstadiensem vero Codicem, quia propter oblitam vectura commoditatem remisi antequam accipere Caesareum licuisset, cito ex apographo, quod cum Caesareo collatum solum.

VI. De istarum epistolarum stylo.

Et tamen quibusdam non sunt, ait sanctus Hieronymus, epist. ad Marcellam, *suave epulæ, quæ non placentiam reddunt, quas non condit Apicius; in quibus nihil de magistrorum hujus temporis jure assumat. Non omnis fert omnia tellus.* Qui valde Latium, aut politulum, nitidulumque semper stylum expetunt, Ciceronem habent et Manutium, Muretum, Lipsium, aliosque nonnullos. In hisce sancti Bonifacii epistolis simplex oratio est et familiaris; illo sæculo non tu-

A elegans, nostro tolerabilis, præterquam in particulis aut versibus aut epistolis, quibus aut discipuli aut discipulae suos quomomodo affari magistros gaudebant. Candida ubique pectorum morumque simplicitas elucet: virtus, Christianaque charitas et modestia tenidet in omnibus. Sed in Caesareo volumine multo a librariis mendosius erant scripturæ posteriores quam priores.

VII. De veteri in his epistolis orthographia et sermone.

Quod nota & notabam et adpromittebam, id vero jam represento. In Caesareo igitur Codice scribitur: Abunctulus, arunculus.

adolari, adulari.

amminiculum, adminiculum.

auxilio, auxiliior.

Anbacum, ut Græce Ἀββακούμ, Habacuc.

bernacula, vernacula.

bonevolentia, benevolentia. Est et epist. 45 *banivola*

voluntas; sed an non mendum?

B hovibus, epist. 1:0, *bovus.*

caraxo, *χαράξω.*

Carulus et Carlus, *C. rolus.*

c acerbo, *coacervo.*

commonio, *communio.*

conloco, *colloco.*

compatesco, *computior.*

consolo, *consolor.*

cotidie, *quotidie.*

curbare, *curvare.*

Danielus, *Daniel.*

dirigo, *dirigo.*

diphlongæ, *diphlongi.*

epistula, *epistola.*

epistuncula, *epistolium.*

fantasma, *phantasma.*

fatesco, *fatisco.*

floriet, *florabit.*

forasticus, *externus.*

have, *ave.*

C honorosus, *onerosus.*

idolatria, *idololatria.*

Ihesus, Jesus. Sed Ven. Bedæ, in principio libri de

Musica, p. 53, docet istud H, quod inter i et o ponitur, esse Græcum η, et a Latinis ob ipsius auctori atem nominis interponi. Et fore id ob eam etiam factum causam, ut significetur illud e non esse breve, sed longum, et quod in hoc nomine suavissimo longeque mellitissimo haud raptim, sed sensim, et cum quadam veluti mora, pictantique sensu reverenter pronuntiandum.

inlatus, *illatus.*

inluster, *illuster.*

inluminatus, *illuminatus.*

inormitas, *inormitas, vel enormitas.*

inrogare, *irrogare.*

interducia, *induciv.*

ipsud, *ipsum.*

juvar, *jubar.*

D noberant, *noverunt.*

obœdientia, *obedientia.*

obtusus, *obtusus.*

oloserica, *holoserica.*

psalmigraphus, *psalmographus.*

reppero, *reperio.*

reverentissimus, *reverendissimus*, ut amantissimus

apud Capitolinum, in Albino, Spartianum, in Geta.

subfragum, *suffragium.*

sobrius, *magis sobrie.*

veteresco, *veterasco.*

vobere, *volvere.*

vocifero, *vociferor.*

In quibus omnibus, cum alia, tum hoc vides, sæpe

positum o pro u et contra, itemque b pro u, ut in

Florentinis Pandectis, et alibi sæpissime, ut in

Argon libro singulari docet Brissonius. De horum

vero aliquibus aliquid iterum suis postea locis no-

tabitur, itemque de similibus aliis.